

Ա. ԻՆԽԱՆ

ԿՐԿԵ

ՊԵՅՐՈՒԹ
1938

891.99

Դ-68

08 JUL 2011

1

+

0-100-2
000

ԿՐԱԿԸ

891.99

Ի-68

891.5
Ա 31.5

Ա. ԻՆԽԱՆ

Նայն հեղինակէն

ՏՈՒՆԵՐՈՒ ԵՐԳԸ
(ՔԵՐԹՈՒԱԾՆԵՐ)

Լոյս տեսած 1936 ին , Պէյրուք սպառած

ԿՐԴԿԸ

Պէյրուք
1938

ԱՆՈՒՆԻ ՄԸ ՀԱՄԱՐ

Որքա՛ն ատեն դեռ սպասել ձեռնունայն,
 Բոլոր փարթամ խնճոքներու տան առջեւ,
 Հայրենաձայն փոքրիկ անուան մը միայն՝
 Մեռնող շունչի մը չափ անո՛ւշ ու թեթեւ:

Բա՛ռ մը միայն, որ ամէն ժամ, ամէն ուր
 Պիտի դառնար իմ արիւնիս մեղեդին,
 Լոյսի մատեան, հաւատքի զանգ հեշտալուր,
 Իմ կեանքիս մէջ՝ սիրասուն կեանքն ուրիշին...

Ծովածաւա՛լ ամբոխներու ընդմէջէն
 Երբ անցնէի ես կորսուած ու մինակ,
 Ան՝ մեծափառ տան մը կեանքին նման շէն՝
 Պիտի հնչէր յանկարծ թափուր կուրծքիս տակ...

3144-2011

Ամէն գիշեր, խաւարին մէջ մահածոր,
Հպարտօրէն իմ արիւնոյ վիշտերուն
Անուն մը թո՛ղ դառնար շոյանք եւ օրօր՝
Անծրելի պէս, արցունքի պէս հեկեկուն...

Ամէն առտու, համբոյրին հետ արեւու,
Տենդէն այրա՝ ջիղերուս մէջ թող վառէր
Եղերական գինովութիւնն ապրելու
Եւ նոր աւիշ եւ սարերու հըրաւէր:

Թող ան ըլլար կապոյտ մշուշ ու ցնորք՝
Յիշատակին պէս հեռաւոր անցեալի,
Եւ թող ըլլա՛ր դեռ սպասում, դեռ խռովք՝
Երազին չափ նոր գալիքի մ'անձկալի...

Բայց անձնուրաց, բայց արիւնո՛ւտ խնկթուփեամբ
Ես կռուէի, որ չեղծուէր ան երբեք,
Ժըխորէն վեր. բարձունքներու մէջ անամպ,
Անունիս քով՝ այդ անունը դիւրաբեկ:

Անուն մը լոկ կուրծքիս վըրայ պինդ գրկած,
Իբրեւ միա՛կ իմ բաժինն այս աշխարհէն,
Իբրեւ Յաղթերգ մ'Ունայնութեան դէմ նետուած՝
Ես փակէի՝ աչքերըս գոհ, մեղմօրէն...

1933

ԶՐՈՅՑ ԵՐԱԶԻ ՄԸ ՆԵՏ

Ես եմ ահա այն տղան, որուն հոգին դուն ճանչցար
Հորիզոնէն հեռացող ամպերուն մէջ՝ լոյսի պէս...
Եւ գարնան գաղջ գիշիւրներ միշտ անոր ծայրը պայծառ
Հնչեց այնքա՛ն մտերիմ, որ քու արիւնդ էր կարծես:

Տեսիլքըս միշտ քեզի հետ քալեց շուքիդ պէս հլու,
Օրերուդ գետն յորդեցաւ իմ մեծ սիրով անանուն,
Կեանքը դարձաւ շա՛տ աղբատ սեղանին շուրջ մարդերու
Եւ սիրտըդ դուն պահեցիր իմ աչքերուս արեւուն:

Հիմա երբ ինձ կ'երազես պատուհանիդ դէմ նստած՝
Գուցէ անցորդն եմ տրտում, որուն վրայ կը խղճաս
Կամ ծովերով բաժնւած օտարական մը անյայտ:

Կը միանա՞նք մենք արդեօք.— Թերեւս միայն ա՛յն ատեն,
Երբ թեւերու մէջ օտար կը թառամիս դուն արդէն
Ու երբ ես ալ կը մեռնիմ, որոնելով քու ճամբադ...

1933

ԵՐԳ ՅԱՄԵՑՄԱՆ ՈՒ ԿԱՐՕՏԻ

Մեր կարաւանն անցաւ վաղո՛ւց մութին հետ,
Անցաւ ամէն ծանօթ կանչ եւ արահետ,
Ու չոր գլխուս, աշխարհին դէմ մեկուսի՝
Հոս միայն ես մնացի:

Շուրջըս դրօշներ շեփորուեցան յաղթապանծ,
Իր բոցեղէն երգն ունեցաւ ամէն անծ,
Բայց ես ծարաւ արծազանգի եւ լացի՝
Ե՛ս միայն լուռ մնացի:

Կեանքն էր շռայլ դափնեհանդէս ամենուն,
Ուր շողացին հակատներն իսկ հողի գոյն...
Ես արժանի չեղայ ո՛չ մէկ բարեւի,
Ե՛ս միայն մութ մնացի:

Տենդոտ սոյլեր կարօտագին սուրացին
Միշտ դէպի նոր հեռուներու երազին...
Իսկ հի՛ն, փրլած սիւնի մը պէս զղեակի
Ե՛ս, միայն ե՛ս մնացի:

Ծիծեռնակներն եկան, կրկին մեկնեցան,
Լոյսերն հանգան, հանգան սէրերն ալ զարնան.
Ես կ'ըսպասեմ դեռ հառազայթ մը բարի,
Ա՛հ, ես շա՛տ ուշ մնացի:

Բացին դռներն հաճոյքի մեծ դահլիճին.
Հարսնետոբներ դարձան՝ բոլո՛րը զացին,
Յիմար կոյսին նման առանց լապտերի
Դուրս միայն ես մնացի:

Ու ժամանակն երկաթաբայլ արշաւեց
Արտիս հարուստ ածուներէն մահամերձ...
Արդ, դազաղիս վրայ հսկող մոմի պէս՝
Դեռ մինչեւ ե՛րբ մնամ ես...

1934

ԻՄ ԱՐԻՒՆՍ

Իմ արիւնըս նման է յորդ աղբիւրին
Աւերակ տան մը պարտէզին մէջ թափուր,
Ուր դեռ անվերջ կուլայ կարկաչն իր նախկին
Հին օրերու արծազանգին չափ տխուր...

Իմ արիւնըս եւ ո՛չ մէկ ծիլ կը ցօղէ.
Մռայլ ջուրին պէս վիհերու անյատակ,
Խո՛ւլ հեծքերով կ'երթայ անյայտ անցքերէ՝
Ցնորահեւ ժամանակէն ալ արագ...

Իմ արիւնըս երկունքներէ միշտ խրոփ
Ունայնաբոյս ծառի մ'աւիշն է եռուն,
Որ կը հոսի անարգասիք պոռթկումով
Եւ ոստերուն կը համբէ լոկ քաղցր թոյն...

Ա՛հ, իմ արիւնս գինիի պէս քրմական՝
Հրդեհներով, զոհերգներով կը թնդայ.
Բայց չկրցայ ու չե՛մ կարող թափել զայն
Մեծ երազի մը սրբազան բոցին վրայ...

1934

ԱՌԱՋԻՆ ՍԷՐ

Անցէք աղբատ, անցէք հիւանդ, ունա՛յն օրեր,
Կեանքին վըրայ ահա կեա՛նքս է որ կը ծագի
Կախարդալոյս արեւծագի մը պէս վճիտ.
Եւ յաղթակա՛ն՝ կամարներէն կ'անցնիմ փառքի,
Ափերուս մէջ լեցուն ոսկի ու մարգարիտ...
Անցէք աղբատ, անցէք հիւանդ, ունա՛յն օրեր,
Հէքեաթ աղջի՛կ մ'ինձ կը սիրէ:

Բերէ՛ք ինձի, բերէք վարդեր ու ծաղիկներ,
Որ ես գգուեմ իրիկուան մէջ գարնանային.
Սակայն ինչպէ՛ս ցուրտ է հոգին մեր մատներուն.
Կ'ուզեմ զանոնք գգուել բոցովն իմ արիւնին
Եւ ժպտազին նայիլ անայց անդունդներուն...
Բերէ՛ք ինձի, բերէք վարդեր ու ծաղիկներ,
Յասմիկ աղջի՛կ մ'ինձ կը սիրէ:

Դարձէ՛ք, դարե՛ր, դարձէք նորէն ու լսեցէ՛ք.—
Հիմա ինձմով բնութեան չափ մարդն է անհուն.
Միջոցին մէջ կարօտի գաղջ ալիքներ կան.
Կը բողբոջին ոսկորներն իսկ մեռելներուն.
Նոճիներէն կ'անցնի սարսուռն անմահութեան...
Դարձէ՛ք, դարե՛ր, դարձէք նորէն ու լսեցէ՛ք՝
Երազ աղջիկ մ'ինձ կը սիրէ:

Ես կը վախնամ, ես կը դողամ տղու մը պէս.
Այս որբա՛ն փայլ զոյգ մ'աչքերու շողերուն տակ.
Որբա՛ն կարապ սրտիս անափ լճին վրայ...
Ահա կ'անցնին հովերու պէս ծամեր արծակ
Եւ միշտ իրեն կը կանչէ զիս ձայն մ'հեռակայ...
Ես կը վախնամ, ես կը դողամ տղու մը պէս,
Ոգի աղջիկ մ'ինձ կը սիրէ:

Թող ըլլայ մո՛ւթ, թող ըլլայ լո՛յս, խորո՛ւնկ գիշեր.
Ո՛չ մէկ շշուկ գայ լուութեան մեծ մեհեանէն.
Ծառերն ամբողջ բոյրերու մէջ թող նըւաղին
Եւ այն ատեն հնչէ յուշիկ, յաւերժօրէն
Լոկ բառերուս անկարելի սա մեղեդին...
Թող ըլլայ մո՛ւթ, թող ըլլայ լո՛յս, խորո՛ւնկ գիշեր,
Սիրերգ աղջիկ մ'ինձ կը սիրէ:

1934

ԲԱԳՈՍԻ ՍԵՂԱՆԻՆ ԱՌՋԵԻ

Բոլո՛ր այն տղոց՝ որ գիտեն հասնիլ սրբազան
Խենթութեան եւ գիտեն պահել միշտ իրենց հո-
գին լոյսի պէս մաքուր:

Գինի լից, ընկե՛ր, գինի լից, խմողաց՝ հազա՛ր անուշ...

Միակ պատգամն է անանց այս անցաւոր աշխարհին,
Որ շփոթներն հովերուն դեռ դարէ դար կը տանին
Մեր հեթանոս պապերու մեհենական խնձոյքէն.
Թո՛ղ անարիւն ծերուկներ իմաստութիւն քարոզեն,
Մենք քրմական ձեռքերով, եղբայրութեան մէջ անհուն,
Մեր բաժակները բիւրեղ բախենք պայծառ աստղերուն:

Գինի լից, ընկե՛ր, գինի լից, խմողաց՝ վա՛ռք ու պարծանք

Սա՛ է սեղանը զոհի երազայորդ սրտերու
Եւ հերոսներ լոկ կրնան ըլլալ անոր խնկարկու...
Թո՛ղ հրդեհներ եւ երգեր վառէ գինին շիթ առ շիթ
Մեր կուրծքերուն տակ ծարաւ եւ աչքերուն մէջ վճիտ,
Ջի մենք ետուն արիւնով գիտենք խնդալ մահուան դէմ
Եւ թռչունի պէս ազատ ըլլալ աշուղ ժպտադէմ...

Գինի լից, ընկե՛ր, գինի լից, խմողաց՝ անհունութի՛ւն.

Այնքա՛ն լոյսեր կան հեռուն, գեղեցկութիւն ու բերթուած,
ինչպէ՛ս հասնիլ ամենուն, ինչպէ՛ս ապրիլ զրկուած.
Խմե՛նք կենացն աշխարհի բոլո՛ր չքնաղ կոյսերուն,
Բոլո՛ր սիրով նետահար հոգիներուն անանուն.
Խմե՛նք յանո՛ւն երկնամուխ սարերու սէզ երազին,
Յանուն ծաղիկն ու ծաղկին բացած գինով հանդէսին...

Գինի լից, ընկե՛ր, գինի լից, խմողաց՝ մոռացութի՛ւն...

Ի՞նչ տուաւ մեզ, հա՛յ տղոց, կեանքի Պարիկն անիրաւ.—
Միայն դաժան հալածանք, պանդուխտի ցուպ, անվերջ
Փեռեկտուած դրօշներ ու հայրենիք մը գերի [ցաւ,
եւ դեռ ամէ՛ն զանկի տակ՝ մղձաւանջներ արիւնի ...
Օ՛, մեր անմար պապակին տուէ՛ք գինի ամէն օր,—
Ատելութեան, վրէժի գինին թոյնի պէս հզօր ...

Գինի լից, ընկե՛ր, գինի լից, խմողաց՝ անմահութի՛ւն...

Այս հեղուկին մէջ բոսոր ամբողջ ծովեր կան նիրհած,
Փոթորկումներ սանձահար ու նուագներ մեղմասաց,
Հո՛ն է հրայրքն արեւուն եւ զով աւիշը հողին,
Հո՛ն է երկինքն երազի, ինչպէս մեղքի ծիրանին.
Եւ կայսրաներն անոր ջինջ լուսոռոգել լոկ կրնան
Թաքուն սերմերը մեր մէջ՝ յաղթանակի, յարութեան...

Գինի լից, ընկե՛ր, գինի լից, խմողաց՝ երանութի՛ւն.

Փոխենք գլուխներն այս անպէտ եւ ծանրօրէն իմաստուն
Բաժակ մը եւս՝ ու ահա՛, մշուշածո՛ւփ հեշտութիւն,
Կը խեղդուի ամէն յուշ, ամէն տենչանք սնամէջ
Մեր ջիղերէն բարձրացող վախի տենդոտ յորձքին մէջ.
Եւ մենք այսպէս, յամրօրէն կ'ընդխառնուինք միասին
Տիեզերքի անգիտակ, դաշնաթաւալ կշռոյթին...

Գինի լից, ընկե՛ր, գինի լից, խմողաց՝ զգաստութի՛ւն.

Վերջին շրջան մըն ալ դեռ՝ մինչեւ հնչէ կէս զիշեր
Մինչեւ մահուան կարօտին նուիրումով ինքնաբեր՝
Կեանքի զաղտնիքն ամենուն՝ իր շրթներուն գայ բացուիլ
Մինչեւ դառնայ ամէն բառ հեծկտանքի ջերմ կաթիլ
Եւ բաժակին հետ դատարկ՝ մենք մեր սրտերը փշրենք
Ապաշաւի ժայռերուն դաժանութեան դէմ աննենգ...

Գինի լից, ընկե՛ր, գինի լից...

1937

ԵՐԲ ԿԸ ԽՈՐՀԻՄ ՔՈՒ ՎՐԱԴ

Երբ կը խորհիմ քու վրադ՝
Իմ հեւասպառ, բազմաժխոր առօրեաս
Կ'ըլլայ յանկարծ սիրոյ պուրակ ու դրախտ,
Ուր կը մտնեմ ես հիացիկ, երկիւղած...

Երբ կը խորհիմ քու վրադ՝
Արեւն ամբողջ կը լեցուի ներս հոգիէս
Եւ զերթ մահուան դռնէն դարձող մը հիւանդ՝
Այս նոր կեանքին ես կը փարիմ խենթի պէս...

Երբ կը խորհիմ քու վրադ՝
Շուրջըս երգի հին ծուէններ կը յածին
Եւ կը ծփան մեղմ համբոյրներ սիրառատ.
Ես կ'ընկղմիմ բոյրերու մէջ գարնային...

Երբ կը խորհիմ քու վրադ՝
Կ'ըզգամ որ արդ տեղ մը ծաղկած ծառեր կան,
Զով ջրվէժներ կը կարկաչեն անընդհատ,
Սարերն ի վեր նուրբ կածաններ կը սողան...

Երբ կը խորհիմ քու վրադ,
Երբ կը խորհիմ, որ ունիմ քեզ եւ քեզմով
Այսքա՛ն հարուստ երջանկութիւն, այսքա՛ն բախտ՝
Ես կ'աղօթեմ, ես կ'արտասուեմ դողալով...

Երբ կը խորհիմ քու վրադ՝
Կ'ուզեմ շինել կեանքըս բաժակ մը՝ լեցուն
Զոհաբերման վառ գինիով անարատ
Եւ զայն փշրել տեսիլքիդ լո՛յս ոտքերուն...

1937

ԳԱՐՆԱՆ ԱՆՋՐԵԻՒՆ

Ապրիլեան զոհերու յիշատակին

Տեղա՛, անձրեւ, օրհնութեան պէս աւետածայն,
Արտ ու արօտ կանանչ յոյսով լեցուր անվերջ.—
Քու կենսախայտ համբոյրիդ տակ կը սարսըռան
Ոսկի սերմեր հողին յղի կողերուն մէջ:

Յիշէ՛, անձրեւ՛, ամբողջ երկիր մ'ալ աւերակ,
Ուր արդ մա'հ է, մոխիր ու մուխ ու լոռթիւն...
Արինաբոյր շէներուն մէջ պահ մը հիմակ
Օրօրէ սուգն իր սարերու ոգիներուն...

Իջի՛ր, անձրեւ, վարդաջուրի պէս հոտեւան.
Թող ծաղիկներ բաժակն իրենց բեզ երկարեն,
Ամպերէն վար հոսի ժպիտ ու ծիածան
Եւ թող պայծիւն գինով հիւնը թաւուտներէն:

Գիտե՛ս, անձրեւ՛, Ապրիլի հարս ծառերուն պէս
Ի՛նչ հասակներ տապալեցին գիշեր մ'անհուն...
Ա՛հ, պուտ մը ջուր հասցուր անոնց, այդ լեռնադէզ՝
Անապատի տապէն պապա՛կ ոսկորներուն...

Հոսէ՛, անձրեւ, սիրերգի պէս հարսանեկան.
Սրտերն ահա կ'ընդխառնուին լարերուդ հետ
Եւ բերկրութեամբ եւ հեշտանքով կը լիանան
ձերմակ տուններ՝ տարափիլդ տակ խաղաղաւէտ:

Հիմա, անձրեւ՛, ձեր պանդուխտներ կան ամէն տեղ,
Որ յուշերու ցուրտ կրակին դէմ կը մսի՛ն...
Անոնց խարխուլ հիւղակներուն վրայ թիթեղ՝
Թափէ երազն իրենց հօտի ոտնածայնին...

Եկո՛ւր, անձրեւ՛, աղօթքի պէս թաղմանական.
Ես կ'ուզեմ լալ մանուկի տաք աչուրներով
Այնքա՛ն ուրախ տօնին համար սա յո՛րդ զարնան
Եւ կեանքերուն՝ որ ինկան մերկ եւ անզորով...

1934

ՅԻՇԱՏԱԿ

Երէկ էր, երազ էր ու հըրա՛շք.
Կ'երթայինք կողք-կողքի միասին՝
Մոլորուն քայլերով ներդաշնակ,
Ամայի կածանէն գիւղակին...

Գիշեր էր, լուսթիւն ու մշուշ.
Մայրիներ արծանի պէս անշարժ...
Աւիիս մէջ ձեռքըդ քու աղուանուշ
Կը դողար թռչունի պէս անվարժ:

Ամառ էր, խեղճ օրեր, արծակուրդ.
Մութին մէջ կ'երթայինք մենք անվերջ.
Ե՛ւ սէր կար ե՛ւ կարօտ անյագուրդ՝
Մեր կուրծքին, քայլերուն, աչքին մէջ...

Խոնաւ էր, օդը գաղջ, ամպամած,
Դուն ըսիր. «ախ, երնէ՛կ անձրեւէր».
Եւ մեր զոյգ ճակատին՝ յեղակարծ
Ինկան զոյգ անձրեւի կաթիլներ:

Եւ երգ էր, ցայգատօն, ցնծութի՛ւն.
Կ'արբենար տարփաշունչ ծառ ու հող.
Կը հնչէր ծիծաղըդ քու ծփուն
Անձրեւի տարափին տակ աճող:

Գիշեր էր, որոտում ու անձրեւ.
Փայլակով լուսաւոր մեր ճամբէն
Կ'անցնէինք հովերու պէս թեթեւ,
Երջանի՛կ, թրջըւած, հեւալէն:

Եւ յաճախ, կը յիշե՞ս, իմ կուրծքին
Կ'իյնայիր դուն իբրեւ չա՛ր մանուկ,
Համբոյրներն իմ ալրող կ'իջնէին
Մազերուդ, ճակատիդ քու տամուկ:

Երազ էր, հըրաշք էր հոն հեռուն.
Մեռած էր ամէ՛ն մարդ, ամէ՛ն կեանք.
Եւ կայինք երկուքով՝ ես ու դուն՝
Գիշերին, աշխարհի՛ն մէջ մինակ...

1937

ՏԱՐԱԿՈՅՍ

Գարնան շունչին մէջ կենսախայտ արդէն ծմեռ կ'ապ-
րի թագուն.
Ծիլ ու ծաղիկ լոյսին առջեւ մահուան դողով կը տա-
տանին.
Գեղեցկութիւնն է պարզ շղարշ ցնորախաբ մեր աչքե-
րուն.
Անուշ օրերն ասուպներ են՝ մարդկային մութ հորիզո-
նին...

* *

Այս ծովափնեայ քաղաքին մէջ, որուն կ'իշխէ շունչդ
կախարդ,
Ուր քար ու հող կը բաբախեն բու բայլերուդ արծազան-
գով,
Ուր մեր սիրոյ արեւն հօօր ամէն առտու կ'իյնայ վրադ
Կեանքն ի՛նչ արագ կ'ըլլայ երագ, ժամերն ի՛նչ շուտ
կը հոսին ծով:

Ի՞նչպէս բեզ մօտ բեզ հաւատալ, դո՛ւն լոյսի կեանք
ամպերու քոյր...
Թեւերս, աւա՛ղ, հող են փխրուն ծովուն համար քու
զանծերուդ.

Ըլլամ մինակ թէ քովէ քով մտերմօրէն բեզ անծնա-
տուր՝
Կ'իջնէ սրտիս նոյն հեռաւոր միայնութեան սարսափը
մութ:

Քեզմէ անդին դեռ ո՞ւր փնտռել կեանք, արբեցում եւ
յաղթանակ.
Բայց քու բոցէ համբոյրներդ իսկ համբոյրներ են հը-
րաժեշտի,
Քեզմէ հոսող երջանկութեան աստեղաշիթ տարափին
տակ՝
Բաժա՛յս յաւէտ կը լեցուի լոկ տառապանքի ջուրով լեղի:

Ա՛հ, բեռն անուշ, փառքը տխուր բեզ տիրելու առեղծ-
ուածին...

Որքան սուգուիմ հոգիէդ ներս՝ դուն աւելի կը հեռանաս
եւ որքան պերճ ծագիս իմ դէմ՝ ծաղկումիդ մէջ քու
այգային՝
Մայրամուտի օրերն այնքա՛ն կ'ըզգամ դաժան ու
վերահաս:

* *

Գարնան շունչին մէջ կենսախայտ արդէն ծմեռ կ'ապ-
րի թագուն.
Ծիլ ու ծաղիկ լոյսին առջեւ մահուան դողով կը տա-
տանին.
Գեղեցկութիւնն է պարզ շղարշ ցնորախաբ մեր աչքերուն.
Անուշ օրերն ասուպներ են՝ մարդկային մութ հորիզոնին:

1935

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Բեհեզներու, լոյսերու հեղեղին մէջ ժպտալիք՝
Դարծէ՛ք բոցեղ երազներ, դարծէ՛ք զոյգեր մոլեգին .
Երիտասարդ թէ տարէց՝ օր մը բոլորդ անխտիր
Պիտի պարէք դուք մահուան եղբրական հանդէսին . . .

Օ՛ վարդազեղ միսերու թարմ կոհակներ տարփատենչ,
Գինեթաթախ շրթունքներ եւ դուք լանջքեր լուսաշող,
Փոթորկեցէ՛ք, յորդեցէ՛ք այս հեթանոս տօնին մէջ,
Օր մը, շուտո՛վ, ձեզ ամբողջ պիտի ծածկէ ափ մը հող:

Թող լար ու փող ու թմբուկ հնչեն մինչեւ լուսաբաց.
Այս յուսահատ, խելագա՛ր նուագին մէջ, չէ՞ք լսեր,
Կը հեծեծէ շարունակ կանչը մահուան բօթաբեր:

Դարծէ՛ք, դարծէ՛ք մոլեգին, դարծէ՛ք զոյգեր արբեցած,
Սիրտըս անհուն թախիծով կ'ուզէ ճշալ ձեզ համար,
Յործանուտին տակ պարի կ'ուզէ թաղուիլ շնչասպառ:

1938

ՄԵԿՆՈՒՄ

Եւ ահա, ի՛մ երազ, վերջացաւ, ա՛լ չըկաս . . .
Անսահման ժամերու լոկ վայրկեանն իսկ բաւեց,
Որ իբրեւ լոյսի թեւ դուն յանկարծ հեռանաս
Եւ մնամ ես նորէն մութին մէջ՝ մահամերձ:

Հո՛ս էիր, ճիշտ կողքիս, սա՛ ծանօթ բարին մօտ,
Դեռ ձայնիդ երգն անուշ կը հոսի իմ չորս դին,
Դեռ կ'ըզգամ բիբերուս՝ նայուածքիդ փայլն աղօտ
Եւ թախիծն ալեծուփ՝ համբոյրիդ քու վերջին:

Բայց վաղուց է արդէն, դուն պարի՛կ սրաթեւ,
Կը սուրաս անդադար եւ կ'անցնիս դաշտ ու լեռ,
Աչքերուդ դէմ տամուկ կը շողայ նոր արեւ
Եւ արծակ մագերուդ կը կառչին լա՛յն հովեր:

Գարունի օր մը վառ, իմ տարտամ համբուս դէմ,
Տեսիլքի, բախտի պէս ես գտայ բեզ ժպտուն,
Իսկ աշուն է այսօր, ցուրտ աշուն դալկադէմ,
Ու նորէն չկաս դուն, նորէն գորշ մենութիւն:

Դուն գացիր ու տարիր քայլերուդ հետ անհետ
Կախարդանքն օրերու եւ նուազն այս կեանքին,
Դուն գացիր ավիդ մէջ՝ գգուանքներ արփաւէտ
Եւ մնաց թեւաբեկ՝ երկնամերձ իմ հոգին...

Ես արդ լուռ, անզգած եւ անշարժ իբրեւ քար,
Կուրծքիս տակ՝ խորանդունդ ծովերու խուլ երգեր՝
Կը նայիմ քաղաքին, ամբոխին տենդահար,
Կը նայիմ ես ինծի եւ ոչինչ չեմ յիշեր...

Բայց ինչպէ՛ս չտեսնել, չունենալ հիմա բեզ՝
Երազի եւ սիրոյ գերագոյն տօնէն վերջ,
Եւ ինչպէ՛ս տալ մահուան, դեռ չեկած մահը մեզ,
Այնքան թարմ, լա՛ւ օրեր՝ մեր այս զո՛ւր կեանքին մէջ:

1937

ՄԵԿՆՈՒՄԷՆ ՎԵՐՋ

Ինչպէ՛ս հիմա տարերու
Ղիտել այգը ոսկելոյս.
Ու միշտ խուրձ մը ծամերու
Կ'իջնէ գիշերն աչքերուս...

Ի՛նչպէս դառնալ ձեզ կրկին
Գարնան ծառե՛ր ծաղկաբաց.
Եր հասակի նազանքին
Սն ինձ կապեց ու գնաց...

Ինչպէ՛ս բախել. ընկերներ՝,
Ձեր խնդութեան բաժակին.
Ձոյգ մը բնքուշ, լո՛յս ձեռքեր
Սիրտըս գողցան ու տարին...

Ինչպէ՛ս քալել անհոգի՝
Այս ճամբուն մէջ բազմացաւ,
Ժըպիտ մը մո՛ւլթ նայուածքի
Ինձ սպաննեց ու անցաւ...

Ի՞նչ ունիս դեռ, ո՛վ խեղճ կեանք,
Ինձի տալիք ալ հիմա.
Մնացի մերկ ու տնանկ,
Երբ Ան գնաց, Ան չըկայ...

1934

ԿԱՐՕՏԻ ՆԱՄԱԿ

Կարօտդ իմ մէջ կը ծնի ծագող լոյսին հետ առտուն,
Բայց չի մարիւր քայց կ'անի՛, երբ զայ անդորր ու գիշեր.
Կարօտդ արդէն կը թուի մութ դարերու չափ անհուն,
Երբ ան հազիւ եօթ օրուան կեանք ու հասակ ունի դեռ:

Օրերու շարքն ուսերուս կ'իյնայ դիակ առ դիակ...
Ե՛ս եմ դահիճը կեանքիս՝ երբ չեմ հիմա քեզի հետ.
Կոպերս անզօր կը փակուին խղճիս տրտում բեռան տակ
Եւ տե՛ս, ահա կը գրեմ չարտասուելու համար գէթ...

Յաւերժութեա՛ն անգամ լուռ բաւ է թախիժն այս հզօր.
Միայն մշուշ է չորս դիս, հոգեւարքի կիսամութ.
Ես մեզ հիւանդն եմ անբուժ, առանց վէրքի վերաւոր,
Որ ժամէ ժամ կ'ըսպասէ սպեղանին աչքերուդ...

Կը հալածէ տեսիլքդ ինձ, իմ հեռաւո՛ր սիրելի.
Ամէն տեղ քեզ կ'որոնեմ՝ աստանդական, մտացիր,
Սեղմած կարօտըդ կուրծքիս՝ իբրեւ անկէջ մորենի,
Որ կը վառի անդադար, սակայն երբեք չի հատնիր:

Սրտիս ոչի՛նչ կը խօսի, — ո՛չ գաղափար, ո՛չ երազ,
Ո՛չ ցօղաթուրմ՝ բոյներու զուարթ զարթօնքն այգային,
Ո՛չ իսկ սա նոր կիներու խենթեցընող բոյրն անհաս.
Եւ ես կ'ապշիմ որ չի գար տակաւին վերջն աշխարհին:

Երբ դուն հեռուն հիմա կաս, գուցէ զուարթ, գուցէ լուրջ՝
Ես ի՞նչ ընեմ օդն ու ջուր եւ խաբկանքներ երգեցիկ.
Ուզածըս՝ թելն է վարսիդ, որ կը յորդէր վզիս շուրջ,
Ուզածըս՝ լոյսն է դէմքիդ, որ զլացան ինձ մարդիկ:

Ի՞նչպէս կ'ապրիս, ո՞ւր ես արդ. գէթ կը յիշե՞ս ինծի դուն.
Ես հոս քեզ հետ եմ նորէն, քու ձեւերուդ, քու ծայնիդ.
Եւ միշտ ինձմէ՛ բացակայ, քեզմով՝ գինով ու զեղուն՝
Ես գոց կ'ըսեմ բառ առ բառ մեր հին վիպերգը վըճիտ:

Քեզմէ՛ հեռու՝ կեանքն ամբողջ ստուեր ու թուփ է աչքիս.
Եւ վեհափառ լուրթեամբ՝ միայն հասակդ է կանգուն
Հորիզոնին դէմ կեանքիս, բոցերուն տակ կարօտիս,
Որպէս ծառ մը ծաղկազարդ, մենաւոր ու սարսըռուն:

1934

ՏԱՍՆԸԵՐԿՈՒ ՏԱՐԻ ՎԵՐՋ

Տասներկու տարի վերջ, իբրեւ պարոն մ'արդէն մեծ,
Ես կը մտնեմ սրտաթունդ դպրոցէն ներս մեր նախկին,
Ուր բացուեցաւ իմ առջեւ գրերու լոյսն առաջին,
Ուր մանկութիւնն իմ ամբողջ պայքարեցաւ, երազեց:

Տասներկու տարի վերջ նոյնն է նորէն ամէն բան...
Ահա՛ սեղանըս մաշած, ուր հետքեր կան մատներէս,
Ծառերն ահա պարտէզի, որ եղան թառ յաճախ մեզ,
Եւ մեր հին զանգը խոշոր՝ որ կը կանչէր դասարան...

Ո՞ւր էք դէմքեր սիրելի, անցեալի քաղցր ընկերներ. —
Սմայութի՛ւն է չորս դիս, հոս ինձ ո՛չ որ կը ճանչնայ.
Հոս արդ օտար մանուկներ կը ցատկոտեն անտարբեր:

Դպրոցն իմ շէն օրերու ինչպէ՛ս տխուր է հիմա,
Կարծես ամէն կողմ մահուան իջած է սուգն ու քամին,
Կարծես այցի եմ եկած անցեալիս գորշ դամբանին...

1937

ՎԱՐՍԱՓՈՒՆՋԸ

Երբ բաժնեցիր զայն կեանքէդ հրաժեշտի իբր ընծայ՝
Ձդողացիր դուն այնքան,
Որքան մատներս այս գիշեր իր գիշերին մէջ ահա
Կը դողդոջեն, կը հեւան...

Ի՞նչ տխուր է դիտել զայն.— կարծես մատներդ է
Կարծես մեկնած ես անդարձ, [վերջին,
Եւ ես հիմա կը դպչին հէքեաթի մը մշուշին.
—Հին հրդեհէն ա՞յս մնաց...

Բայց ան երէկ տակաւին վարսերուդ յորդ էջքին մէջ
Ուսիդ վըրայ կը ծփար,
Երբ ամբողջ կեանք ու ժպիտ՝ դէպի գորովըս անվերջ
Կը վազէիր դուն կայտառ:

Նետուած ափիս փնջիկն այս իրա՞ւ ալիք մ'է սառած
Ցնորածո՞վ վարսերէդ,
Որ փրփրեցան կուրծքիս դէմ օր մը մինչեւ լուսաբաց,
Ուր սուզուեցայ ես անհետ:

Նոյն իսկ գուցէ թելեր կան իր հիւսքին մէջ այն խուրձէն
Որ յանախ շուքն էր դէմքիդ
Եւ որուն տակ սաղարթուն՝ միշտ կը շողար մեղմօրէն
Աչքիդ երազը վճիտ:

Ան կը դառնայ քիչ առ քիչ սա լուծեան մէջ վսեմ
Այնքա՛ն խօսուն, կենդանի,
Որ իր ամէն մէկ թելէն կը բարձրանաս դուն իմ դէմ՝
Ինչպէս խռովք մ'անտառի...

Շրթներս հինին պէս դարձեալ կը հակին խենթ ու գինով
Անոր մոայլ թաւիշին
Եւ արիւնիս մէջ ծփուն՝ քու հարազատ բուրմունքով
Մանուշակներ կը մեռնին...

Լուսնի լոյսին տակ ահա, քաղած փունջիդ վաղաժամ՝
Սիրտըս թաղարն է բերեղ,
Ուր կը ծաղկի վերստին, ուր կ'ուռնանայ ժամէ ժամ
Ան խորարմատ ու շքեղ:

Ինձ պարուրած քու շունչով՝ ան հոս գաղտնիքս է անհուն,
Ո՛չ ոք, ո՛չ ոք գիտէ մեզ.

Ես ի՞նչպէս արդ պահեմ զայն, որ յաւիտեան չանցնի
Չանցնի հոգիս սիրակէզ: [դուն,

Հեռուններէ՛ն՝ աղուաթեւ հովեր կուգան կը հալին
Իր պարոյրին մոգական,
Որ կը մեծնա՛յ, կը մեծնա՛յ, մահուան առջեւ ու կեանքին
Կ'ըլլայ հրեղէն հարցական...

1934

ԶԱՅՆԴ

Իրիկուններ կան խաղաղ ճամբուն վըրայ դաշտերուն,
Երբ ծայնըդ պարզ կը հսկէ միջոցին մէջ անսահման՝
Սիրոյ տնդով բոցավառ երգի մը պէս յարանուն,
Եւ ծովն իբրեւ երգեհոն՝ կ'ընկերակցի հեզածայն...

Ո՛չ մէկ ատեն դուն ինձի չես այնքա՛ն մօտ, լուսաւէտ,
Որքան այսպէս, առանձին, երբ արծազանգը ծայնիդ,
Անըջալուր կը հոսի քու հեռաւոր աշխարհէդ,
Կը գրկէ զիս, կ'օրօրէ ալիքներուն մէջ վճիտ:

Կը թափանցես ինձմէներս դուն համասփիւռ ծայնիդ մէջ
Ուր կայ զեփիւռը բուրեան քու ծամբուդ ծփանքին,
Ծիածնաշող աչքերուդ աղապատանքը անշէջ
Եւ քալուածքիդ, ձեւերուդ ծանօթ կշռոյթը նախկին:

Ձայնըդ խորո՛ւնկ, թաւշային, մեղմ թախիժով թա-
թաւուն,
Որմով քնքուշ հնչեցիր մեռած վանկերն անունիս,
Որմով այնքա՛ն մոգական սիրոյ բառեր ըսիր դուն,
Ձայնըդ՝ յուզո՛ւմ քնարի՝ կը սարսըռայ իմ չորս դիս:

Եւ եթէ օր մը յանկարծ ծաղկած ծառերը դաշտի
Ու ջուրերու եզերքին՝ ուռենիներն անվրդով
Կարենային մեզ պատմել իրենց խրոովքը գաղտնի՝
Պիտի անշուշտ երգէին լոկ քու ձայնիդ երանգով:

Կեանքի ունայն աղմուկէն իմ յոգնատանջ սրտէս ներս
Ձանգերու պէս երկնային կը հնչէ ձայնըդ յուշիկ.
Ձայնըդ, որ ինձ աւելի՛ մտերիմ է քան թէ քեզ,
Որ կը կապէ իմ հոգիս Յաւերժութեան երջանիկ...

Օր մը դուն ալ կ'անհետիս այս աշխարհէն անցաւոր,
Մարմնիդ հըրաշքը չքնաղ կ'ըլլայ փոշի հողմավար,
Բայց կը մնայ ձայնըդ միշտ մարդոց վերեւ նորանոր
Եւ միջոցին մէջ անհուն կը ճամբորդէ դարէ դար...

1938

ԱԶՔԵՐ

Ձեր մոգական հայելին պէտք էր իմ դէմ, ո՛վ աչքեր,
Որ տեսնէի, ճանչնայի՛ վեհաշուք դէմքը կեանքին
Եւ ձեր խորունկ ջուրերուն պէտք էր անհուն մեղեդին,
Որ վարարէր իմ հոգիս երազներով անստուեր...

Ալ չունիք դուք մայրամուտ հորիզոնէն իմ կեանքիս,
Դուք, որ անուշ շողացիք օր մը յանկարծ իմ առջեւ
Եւ արեւուն դէմ ծագող իբրեւ հզօր, նո՛ր արեւ՝
Ճաճանչներով անխափան ոռոգեցիք իմ ուղիս:

Դուք աղամանդն էք, աչքե՛ր, կեանքի, սիրոյ, յոյգերու
Ընդերկըրեայ դարաւո՛ր անտառներուն փրլուզած...
Ձեր գերբնական լոյսին դէմ ո՛չ մէկ անդոհ ամպամած,
Ո՛չ մէկ խաւար ու հարցում ուժ կ'ունենայ տեւելու:

Սէքեր պայծառ, նուաղուն, մօտ թէ հեռու, շարունակ
!նձ կը քաշէք դուք ինչպէս մթին վիհեր կախարդիչ,
եւ իմ հոգիս թեւաբաց՝ կը գտնէ հախը ու թըռիչ
Ձեր ոլորտին մէջ ազատ, ինչպէս երկինք մ'անյատակ:

Ես չգտայ ձեզմէ զատ ո՛չ մէկ տեսիլք հշմարիտ...
Ձեր մէջ, ձեզ պէս քովէ քով միշտ կը հանգչին անբաժան
Անհունօրէն ծաւալած թախծոտ ստուերը մահուան
Եւ կայծկլտուն, փայլակող Սրարչի Բանն ու ժպիտ...

Կեանքը ալիք առ ալիք կ'առուահոսի անընդմէջ՝
Թարթիչներու շուքին տակ՝ ձեր բաբախուն ակերէն,
Էս կը լեցուիմ գարունո՛վ, նուագներո՛վ լուսեղէն.
Կեանքիս կաթիլը չնչին կը լուծուի ձեր ծովուն մէջ...

1938

ՀԻՒԱՆԴ ՍԻՐԵԼԻՍ

Գիշեր ու անձրեւ. շատ մութ է, շատ ուշ,
Բայց տե՛ս, ի՛նչ անուշ
Կ'անձրեւէ անչար,
Կ'անձրեւէ կարծես միայն քե՛զ համար...

Արթուն ես, գիտե՛մ, արթուն եմ եւ ես
Ու տրտում այնպէ՛ս.
Այս լացող պահուն՝
Կը խորհիմ անվերջ, որ հիւանդ ես դուն:

Կը խորհիմ որ արդ, սենեակիդ մէջ փակ
Պառկած ես մինակ.
Հիւանդ սիրելիս,
Գուցէ տենդ ունիս, գուցէ կը մսիս...

Դուն չեկար այսօր, ես եկայ քեզի
Հիւանդտես այցի,
Եւ սնարիդ մօտ
Մնացի դողդոջ—անբարբառ կարօտ:

Ժպտեցար գունատ, կարծես ծանրօրէն
Վերաւոր՝ սէրէն.
Ժպտեցար կրկին,
Կարծես դուն չէիր հին զուարթ ոգին...

Ճերմակներու մէջ, մազերըդ ցանցիր՝
Դուն հալած էիր...
Կուրծքըդ կը հեւար
Լքումի մը մէջ խոնջ ու դողահար:

Բայց ի՞նչ քաղցրութիւն կար կոպերուդ տակ
Եւ ի՞նչ տառապանք՝
Դէմքիդ մեղմափայլ.
Օ, ի՞նչ լաւ գիտես դուն հիւանդ ըլլալ...

Նայեցայ երկա՛ր աչքերուդ մթին
Նուադուն բոցին,
Յետոյ ժպտեցայ,
Երբ կ'ուզէի լալ՝ ժպտած մեկնեցայ:

Եւ արդ կը խորհիմ՝ սենեակիդ մէջ փակ
Պատկած միայնակ,
Հիւա՛նդ սիրելիս,
Դգուանքի կարօտ գուցէ կը մսիս...

Կ'անձրեւէ անվերջ... Այսպէս անձրեւեց
Մեղմ կամ դառնահեծ՝
Բի՛ւր, հազարամեայ
Եկող եւ անցնող կեանքերուն վըրայ...

Կանգ առած, դաժան ու չարաշո՛ւք ժամ.
—Ես... ես կը վախնամ...
Քո՞ւն ես թէ արթուն.
Ինչո՞ւ մօտդ չեմ.—բաց հիւա՛նդ ես դուն:

Անձրեւ է, գիշեր, շատ ուշ է, շատ մութ
Եւ տե՛ս, ի՞նչ անգութ
Կ'անձրեւէ երկար.
Կ'անձրեւէ կարծես միայն ինձ համար...

1935

ՏԱՂ ՍՐԴՈՂԱՆՔԻ

Եւ հիմակ, ան ու ես, ճամբուն մէջ իրար քով
Կը քալենք միշտ հանդարտ իբրեւ պարզ ծանօթներ,
Նոյն իսկ գոհ կը ժպտինք անտարբեր խօսքերով,
Երբ մեր հին, լուռ հոգին կ'արիւնի անհամբեր...

Մեր սիրոյ լեռնաշունչ վեհութեան մէջ նախկին
Խռովքի աղբիւր մ'արդ կը հոսի միալար,
Կարկաչն իր քինալուր կը լսենք դառնագին
Եւ կ'ուզենք որ ան դեռ արտասուէ անդադար...

Պարտէզի իրիկուան երգին հետ նուազուն,
Կիսաբաց իմ դռնէս կ'ըզգամ շուքն իր հովէ
Լայնաթեւ գլխարկին եւ հերմակ փեշերուն.
Բայց հիմակ, ան ու ես կը վախնանք իրարմէ...

Լուսնաշաղ մշուշով օրօրուն գիշերներ,
Երբ յորդի մեր հոգին ու ծղրիթն աղուածայն
Երբ տեղայ ձորն ի վար կարօտի կանչը մեր՝
Մենք ի զո՛ւր սրտաթունդ կ'ըսպասենք ոտնածայն...

Մարդոց մէջ այնպէս սառն կը դիտենք մենք մեզի,
Այնպէս թոյլ ու հպարտ կը սեղմենք իրար ձեռք,
Որ յանախ կասկածով կը խորհինք մեկուսի՝
Թէ իրաւ չունեցանք ո՛չ անցեալ, ո՛չ երէկ...

Բայց ինչո՞ւ, յիմա՛ր կեանք, կեղծիքն այս սնապարծ.
Քանի միշտ իր եւ իմ շրթունքին կը դողայ
Իրարու սուրբ անուան նոյն աղօթքն երկիւղած՝
Մենք ինչո՞ւ կը ժպտինք ուրիշին անխնայ...

Յորեանի ոսկեծուփ արտերուն ընդմէջէն,
Ծաղկարծակ դաշտերէն, սարերէն լուսավառ,
Մեր երազ օրերուն կը փախչի շարքն արդէն
Ու մենք լուռ կ'ըսպասենք նոյն բառին, որ չի գար...

1935

ՄԱՐԴՈՒՆ

Ո՛վ մարդ հպարտ, արքայ ծովուն, ցամաքին,
Ո՛ւր ալ ապրիս, ո՛վ ալ ըլլաս հիմա դուն,
Յետին բանուոր եւ կամ իշխան մեծատուն՝
Ես կը գլխամ քեզ իմ խիղճով մարդկային...

Քու երկերով, երազներով հոյաշէն
Դուն յաւիտեան անկար մըջին մըն ես լոկ՝
Անոր համար, որ գիտէ լուռ եւ անհոգ՝
Նայիլ վրադ լեռան մը սէգ կատարէն...

Կուգաս աշխարհ, կ'ընես շրջանը անդարծ՝
Ճակատագրի հզօր թաթին միշտ հլու,
Եւ կ'անհետիս, առանց երբե՛ք գիտնալու,
Թէ ո՞ւր կ'երթաս, ինչո՞ւ կայիր ու չկաս...

Ուժ մ'անողոր կը վարէ քեզ մութին մէջ,
Կը բախէ քեզ քու նմանիդ սիրական
Ու կը հանէ յանկարծ անդունդը մահուան
Քու ծարաւիդ, կարօտներուդ դէմ անվերջ...

Մտքիդ նըրագը, որ անզօր կը դողայ,
Հագիւ կրնայ նետել շատայլ մ'արիւնոտ
Կեանքիդ անլոյծ հանգոյցներուն դէմ ցաւոտ
Եւ եղկելի քու մերկութեանը վըրայ...

Տիւ ու գիշեր, ո՛վ թշուառ մարդ, ո՛վ եղբայր,
Հեծեծանքիդ ծովն է միայն մութ կամ խաժ,
Որ կը ծեծէ կեանքի ավուէնքն ապառաժ,
Ուր ես անքուն միշտ կը հսկեմ դողահար...

Ծիծաղդ անգամ եւ հրճուանքներդ բոլոր
Արցունքիդ չափ դառն են, տրտում, յուսահատ,
Եւ անոնց խենթ թաւալումին մէջ ընդհատ՝
Լոկ կը գողայ մոլեգնութիւնը անզօր...

Ո՛վ մարդ հպարտ, արքայ ծովուն, ցամաքին
Եւ ստեղծիչ հրաշքներու անհատնում,
Ո՛ւր ալ ապրիս, ո՛վ ալ ըլլաս հիմա դուն՝
Ես կը գլխամ քեզ իմ խիղճով մարդկային...

1938

Ի ԶՈՒՐ ԿԸ ՓՈՐՁԵՍ

Ի գուր կը փորձես ժպտիլ ինձ այդպէս .
Տաք շեշտը ձայնիդ ուրիշ է հիմա .
Ճիգ մը կայ կոտորած՝ ո՞ղջ անձիդ վրայ .
Աչքերըդ կ'ըսեն՝ ալ դուն հինը չես...

Իմ կեանք . իմ արեւ , ի՞նչ եղաւ քեզի ,
Նոյնն է մեր առջեւ սիրոյ հին համբան .
Օրերն են խաղաղ . նոյնն է ամէն բան .
Մեր միջեւ ո՛չ մէկ ստուեր կը յածի :

Ա՛յս էր վերջն այնքա՛ն շքեղ երազին .
Օ , ես իմ ձեռքով քանդեցի քիչ-քիչ
Մեր հոգին պատող խորհուրդն հմայիչ
Եւ արդ «մեծ սիրոյ» ձանձրոյթն եմ մթին...

Ի՞նչպէս եւ ինչո՞վ սէրըդ կոչեմ սուտ .
Անշեղ մեր ուխտէն՝ միշտ կուգաս դուն դեռ
Բաշխելու զգուանք , սիրոյ հին խօսքեր .
Եւ խղճիդ առջեւ անմեղ ես անշուշտ :

Բայց ահաւոր է զգալ քու հոգիդ
Համբոյրիդ մէջն իսկ՝ օտար , սառնադէմ ,
Գթացող միայն տառապանքիս դէմ ,
Որ ինձ մութին մէջ կ'ըսպառէ շիթ-շիթ :

Գէթ լա՛ւ է , որ ա՛լ չխաբենք իրար .
Դուն շա՛տ ես բարի եւ ես շատ հպարտ .
Մեր մէջ կը խօսի երկու տարբեր մարդ .
Յանո՛ւն անցեալին՝ մեկնինք անբարբառ...

Եւ ուշ է արդէն ժպտիլ ինձ այդպէս ,
Տաք շեշտը ձայնիդ ուրիշ է հիմա ,
Ճիգ մը կայ կոտորած՝ ո՞ղջ անձիդ վրայ ,
Աչքերըդ կ'ըսեն՝ ալ դուն հինը չես...

1935

ՀՐԴԵՂԸ

Դուն ինձ ըսիր.—

« Տարապայման ու անծիր՝

Կ'ուզեմ հրդեհ մ'այս աշխարհի հրաշքէն,

Որ հրկիզուի յաւերժին մէջ գաղտնօրէն.

Չտայ երբեք սրտի յափրանք, մոխրադէզ

Ու կեանքն հողէ վարագուրէ աչքերէս:»

Եւ վառեցի

Քեզի համար եւ ինձի՝

Սրտիս վրայ, իմ ձեռքերով այս գինով՝

Հրդեհ մը ջինջ, խայտազըւարթ բոցերով.

Որ երկընթի խորութեան պէս կապտաւուն՝

Կը սլանար մինչեւ շիթերն աստղերուն...

Դուն ինձ ըսիր

Սրտասուելով ժպտալիր.—

« Ահ, ի՛նչ հրդեհ աչքերուդ մէջ ու սրտիդ,

Ի՛նչ կապոյտ լոյս եւ բոցարիւն ի՛նչ ժպիտ... »

Կ'ուզէի լուռ դաչիլ անոր մէկ անգամ,
Յետոյ հանգիստ իյնալ մեռած վաղաժամ: »

Եւ բռնեցի

Ձեռքդ ամուր եւ տարի

Դէպի խորքերն անտառացող հրդեհին,

Ուր հեթանոս ողջակէզի մեղեդին

Եւ ցնծութեան սաղմոսն ու պարն օրհնածայն

Կ'երգէին քե՛զ, աստուածացո՛ւմըդ միայն...

Դուն ինձ ըսիր,

Երբ որ հազիւ նետեցիր

Հասակդ անուշ թեւերուն մէջ բոցերուս.—

« Ո՛ւր եմ ես հոս, օ շա՛տ է լուռ, շատ է լոյս,

Հոս չկայ կեանք եւ ազատ օդ իմ կուրծքիս,

Ե՛տ տար կեանքին, հրազներուն, ե՛տ տար ինձ:»

Եւ դուն գացիր

Նոր կանչերու ունկընդիր...

Բայց հրդեհն այս, որ վառեցի քեզ համար,

Որ համբուդ դէմ զո՛ւր կը մխայ անդադար,

Մահէն առաջ եւ մահէն ետք ես հիմակ

Ի՛նչպէս մարեմ աչքերուս մէջ, կուրծքիս տակ...

1935

ՕՐՕՐ

Ինչքան ալ մեծ ըլլաս դուն, Վի՛շտ,
Գետնատարած ու խելայեղ՝
Կը գլթամ քեզ, դուն խեղճ ես միշտ,
Օրօ՛ր կուրծքիս դէմ սիրազեղ,
Օրօր, օրօր, քնացիր...

Այդքան արիւն՝ չ'արժե՛ր, ի՛նչ փոյթ...
Եթէ կրնաս նախ ճանչցիր քե՛զ,
Ժամանակի հունն ի վար մութ՝
Ի՞նչ ես որ դուն, ո՞վ եմ որ ես...

Հանդարտէ՛, Վի՛շտ, նայէ՛ չորս դիդ,
Աստուածային ի՛նչ վեհութիւն
Անջրպետին մէջ լուսաշիթ
Եւ ի՛նչ օրօր՝ Օրէնքն անհուն...

Իմ խե՛նթ, իմ խե՛նթ, շուքդ աներեր
Հորիզոնին իսկ չի հասնիր,
Եւ քեզ երբեք չ'արձագանգեր
Լեռներու պարն անկարեկիր...

Զո՛ւր է, հառաչ մ'անգամ չես դուն
Անհուն վշտին մէջ մարդկային.
Ինչո՞ւ դեռ լալ, եղի՛ր ներհուն,
Ո՛չ վերջինն ես, ո՛չ առաջին...

Քեզ չեմ լքեր, դո՛ւն միայն կաս,
Դուն, որ ծնար Խ աչքերէն,
Իմ որբացած անգի՛ն տղաս,
Մենք միասին կ'ապրինք նորէն...

Բայց պէտք է քա՛ջ, հպարտ ըլլալ...
Ես քեզ հէ՛հեաթ պատմեմ յուշիկ,
Ես վաղը քեզ գնեմ դարձեալ
Նոր երազի մէկ նոր սրինգ...

Ու ժամն արդէն կուգայ շուտով,
Երբ կը ննջեմ ես ալ քեզ մօտ
Յաւերժական անո՛ւշ քունով,
Երբ ալ չ'երգեր ձայնըս խոսկոտ՝
—Օրօր, օրօր, քնացիր...

1934

ԱՆՄԱՀՈՒԹԻՒՆ

Անմահութի՛ւն, իմ մէջ դուն մահէն առաջ մահացար...
Զուրկ Անյայտին մեծ յոյսէն՝ գիտեմ արդւարդ ու մեկին,
Որ դեռ լեզուս չաւարտած կեանքի Հարցումն արժաւատ՝
Կը գտնէ զիս ալ մահուան հին Պատասխանն անքնին:

Հանոյքի մէջ թէ ցաւի, ամէն գիշեր, առաւօտ,
Կը հետեւի քայլերուս դաւադիր շուքը մահուան.
Թեւերուս մէջ ես կ'ըզգամ անոր կապարը թունոտ,
Սառցակոյտերն իր ծածուկ՝ արիւնիս մէջ կը լողան...

Ինչպէ՛ս նայիլ, նուիրուիլ այսօր կեանքի աչքերուն,
Երբ քաղցրաշող իր լոյսին կարօտանքով տոչորուն՝
Վաղն ամենուն պէս անգոր պիտի մարիմ ես ընդմիշտ:

Օ՛ մոռցըլի՛մ թող յաւէտ, թող ինձ մարդիկ չըյիշեն,
Որ ո՛չ եկած, ո՛չ մեկնած ըլլամ այս սուտ աշխարհէն,
Որ գէթ հեգնանքն ապրելու չըլլայ այնքան չարախիղ:

1938

ՍԻՐՈՅ ԾԱՂԻԿԸ

ԸՆԿԵՐՈՋ ՄԸ

Օր մը յանկարծ դուն գտար սիրոյ ծաղիկը՝ բացուած...
Պարտէզիդ մէջ սերմն անոր բերին հովերը բախտին.
Եւ դուն երբեք չզարկիր բահըդ ժըլատ այս հողին,
Քու քրտնաթոր նակատէդ ո՛չ մէկ կաթիլ ինկաւ ցած...

Որպէսզի շո՛ւտ ուռնանար սիրոյ ծաղիկը քնքուշ՝
Կարօտ էր միշտ փոխնիփոխ երջանկութեան արեւուն
Եւ վշտերու, արցունքի անձրեւացող ամպերուն.
Իսկ դուն միայն ունէիր խինդ ու ժպիտ անայլայլ...

Շատ էր փխրուն եւ նրբին սիրոյ ծաղիկը քնքուշ.
Զեփիւռի մեղմ թեւերով պէտք էր հպիլ միշտ անոր,
Բայց չգիտցար եւ անյագ շնչեցիր զայն ամէն օր.
Զայն սեղմեցիր տենդազին մատներուդ մէջ անզգուշ:

Սիրոյ ծաղիկը կրնար լուսափրթիթ մնալ միշտ
Քու պարտէզիդ լուծեան եւ խորհուրդին մէջ միայն
Մինչ դուն հպա՛րտ քու գանձով, մինչ դուն գինո՛ւ
յաղթական՝
Անցար մարդոց աշխարհէն՝ զայն անցուցած լամբակիդ...

Եւ խամրեցաւ քու կեանքէդ սիրոյ ծաղիկը յանկարծ .
Սյուրհետեւ դուն անշուշտ ճամբուդ վրայ շարունակ
Պիտի գտնես ծաղիկներ բազմաբուրան, բազմերանգ,
Սակայն չըկայ նոր գարուն սիրոյ ծաղիկին թառամած...

1937

ՍՊԱՆՆԵՑԻ ՔԵԶԻ, ՍԷՐ ...

Սպաննեցի բեզի, սէ՛ր, քիչ մ'ամէն օր, շարունակ,
Ուղղած քու նետըդ բեզի՝ ատելութեան ձեռքին մէջ...
Քու պերճաւոր գահոյքէդ ինկար ընդմիշտ մահաշէջ
Եւ արդ դիակ մըն ես դուն յուշերուս գորշ դէզին տակ:

Ես ափիս մէջ ալ կրնա՛մ ճգմել ծաղիկ մը հանդարտ .
Սռանց դողի նայիլ՝ շե՛շտ զոյգ մ'աչքերու հրդեհին .
Կրնամ տննչալ իբրեւ էգ՝ լուսամարմին ամէն կին
Եւ հեզնանքով մղել ետ երազ, երդում ու հաւատք...

Սպաննեցի բեզի, սէ՛ր, աւա՛ղ, սիրտս ալ բեզի հետ .
Մէ՛կ էիք դուք, ան եւ դուն, մէ՛կ էր ձեր զարկը յաւէտ .—
Ես մնացի կեանքին դէմ արդէն սնանկ, արդէն ձեր...

Թէեւ ուժե՛ղ եմ հիմա, ե՛ս եմ յաղթողն աննկուն,
Բայց ես ինչպէ՛ս կ'ուզէի ըլլալ գերիդ քան թէ տէր՝
Եթէ միայն դուն կրկին առնէ՛ր նոր յարութիւն...

1936

ԾՈՎԱՓԻՆ

Ծո՛վ, դուն ճանչցար ինձի նախ իբրեւ մանուկ ոսկեհեր,
երբոր բոպիկ, կիսամերկ՝ կը թռչէի խութէ խութ.
Իմ թեւերուս զարկին տակ չունէիր դուն դեռ վիհեր,
եւ հոգիս պա՛ր մըն էր խենթ՝ երգերուն մէջ ջուրերուդ:

Յետոյ տեսար ինձ յանախ փռուած ժայռի մը վըրան,
Ինքնամոռաց, սեւեռուն հորիզոնիդ բոցերուն,
երբ փոթորի՛կն էր իմ մէջ երազներու մոգական,
երբ իմ անհո՛ւն եսիս դէմ այնքա՛ն պզտիկ էիր դուն:

Եկան օրեր, զարուննե՛ր, ես կանգնեցայ այս ափին,
Սեղմած հպարտ իմ կուրծքիս միշտ նոյն տեսիլքը անշէջ.
Կոհակներէդ բարձրացաւ միշտ նոյն անուան մեղեդին
եւ անձրեւող լոյսի պէս՝ տեղաց հոգիս ծոցիդ մէջ:

Ու տակաւին, կը յիշե՞ս, մութ գիշերներ անձկութեան՝
Եկայ քեզի յուսահատ եւ տենջացի վատօրէն
Ծփանքիդ մէջ վեհափստ գտնել անդորր ու կայան.
Ձի կիսովին ընկղմած նաւ մըն էր կեանքս արդէն:

Այսօր տարտամ, անտարբեր՝ահա քու դէմն եմ դարձեալ.
Բայց ալ չունիս ինձ տալիք ո՛չ մէկ խորհուրդ, ո՛չ մէկ դող
եւ աղօթքի, երգերու, հառաչներու տեղ անցեալ՝
Շրթներուս մէջ կը գտնես լոկ գլանիկ մը հատնող...

1937

ԵԿՈՒՐ, ՄԵՆՔ ԼԱՆՔ ՄԻԱՍԻՆ

Ի՞նչ տխուր բան, գիտնալ
թէ մարմին մ'ունի ցնորրդ:
Ինչու

Եկո՛ւր, մենք լանք միասին այն լա՛ւ աղջիկն անցեալի,
Որ դուն երբեմբն էիր եւ որ հիմա ա՛լ չես դուն.
Այն աղջնակը լուսէ, համա՛կ երազ ու ոգի.
Որ ողջ մեռել մ'է վաղուց օրերուս դէմ դեռ կանգուն:

Ինչպէ՛ս անմահ էիր դուն, երբ կ'ըզգայի բեզ անհո՛ւն՝
Իբրեւ ծաղկած ծառերու եւ ջուրերու մեղեդին,
Երբ դուն էիր տակաւին անճառ խորհուրդն աստղերուն
Եւ կամ նամբուս մէջ ծագած լոյս ու տեսիլք երկնային:

Ինչո՞ւ հասայ բեզ, աւա՛ղ, ինչո՞ւ եկար մօտ այնքա՛ն,
Որ իմ աչքերըս գինով հոգիէդ ներս թափանցեն,
Որ իմ թեւերըս գրկեն մարմնիդ կմախքն հողեղէն:

Եւ ունեցայ բեզ ամբողջ եւ դուն մեռար յաւիտեան.
Հիմա քու հին փառքիդ մէջ կ'անցնիս անվերջ իմ քովէն՝
Իբրեւ մեռած երազիս դուն կենդանի գերեզման...

1936

ՆՇԵՆԻԻ ԾԱՂԿԱԾ ՈՍՏԸ

Այսպէս պայծառ էր Ապրիլի առտուն,
Այսպէս արբեցած՝ ծառ, ծաղիկ ու հով,
Երբ մենք արեւով ու երգով զեղուն՝
Կ'անցնէինք այս նոյն դաշտերու նամբով...

Մեր ստուերը զոյգ, շոյանքի պէս ջերմ,
Կ'իյնար ծիլերու ծփանուտ ծովին,
Եւ մեր աչքերու վառ երազին դէմ
Կը փռուէր կանանչ երազը հողին...

Այսպէս գարուն էր, երբ կը սարսըռար
Մեր առջեւ կանգնած նշենին բոցեղ,
Երբ ես բաղեցի ոստ մ'իբեն համար՝
Իբրեւ հոգիիս ծառէն լուսագեղ...

*
* *

Ապրիլ է նորէն գաղջ ու շողարծակ,
Նորէն թեւանցուկ զոյգեր կան չորս դիւս.
Եւ ես նո՛յն համբէն կը դառնամ մինակ,
Նոյն ծառէն ծաղկած ոստ մը իմ ձեռքիս...

Բայց այսօր որո՞ւն տանիմ զայն ընծայ,
Կեանքըս ու հոգիս դատարկ է յաւէտ,
Շուքըս իմ կողքիս մինակ կ'երեւայ,
Ծաղիկը ձեռքէս կը թափի փերթ-փերթ...

1936

ՎԵՐԱՊՐՈՒՄ

Շարժանրկարի պաստառին վըրայ,
Սղջկան մը նուրբ, թախձանուշ դէմքին՝
Քիմ մեռած սիրոյ ստուերը տեսայ
Եւ հոգիս լացաւ երկա՛ր, ցաւազին...

Տուն դարձող մաշա՛ծ պանդուխտի մը պէս,
Այսօր անցեալիս դռան առջեւ բաց՝
Սիրերգը կեանքիս վերապրեցայ ես
Շարժանրկարի պաստառին դիմաց...

Եւ իմ օրերուս գորշ հողաթումբին
Ծաղկեցան յանկարծ բողբոջներ դալար
Եւ շողաց սիրոյ դալկահար արփին...

Նոր երազներու ժպիտով պայծառ՝
Իմ անձըս կորած ես այսօր գտայ
Շարժանրկարի պաստառին վըրայ...

1937

Օթոյ մ'յանկարծ կը սուրայ դղրդագին, զահավէժ...
Տեղ մը հիմա երդիր մը կայ գիւղական,
Անպարագիծ խաղաղութիւն եւ անդորր.
Տեղ մը յուշի՛ց կը տեղան ծիւնի փափուկ փաթիլներ
եւ օճախի մը նարնատուն բոցին շուրջ
կը կայծկլտան խարտիշագնդ գլուխներ...
Տեղ մը հիմա, շա՛տ հեռուն,
Կայ մանկութիւն մը մոռցուած ու լքուն,
Հին աղօթքի չափ անուշ...

Հաւ մը հեռուն կը խօսի անժամանակ, խուլ ծայնով.
Հանդիսաւոր գիշերին մէջ սրբաւանդ,
Մերկ որմերէն սննեակիս՝
Սհա դէմքեր, ստուերներ ու տեսիլքներ կը յառնեն...
Ե՛րբ լեցուեցաւ այսբա՛ն շշուկ իմ չորս դիս
եւ այսբան շունչ խնկաբոյր...
Մագերուս մէջ, աչքերուս, դէմքիս վրայ եւ նակտիս
Յիշատակներ կը թեւածեն, կը հպանցեն մեղմօրէն՝
Համբոյրներու պէս աննիւթ...

Քաղաքին վրայ կը տեղայ անծրենն առատ, միալար...
Քնարական սիրոյ տարափ մ'ալ ահա
Կ'իջնէ սրտիս անդաստանին մէջ անծայր՝
Վաղուց խոսքան, անջրդի...

Ձերմ գգուանքներ կը հասուննան մատներուս
եւ շրթունքներս կ'այրին նուիրումի բառերով.
Բայց ո՞վ մնաց, բայց ո՞վ ունիմ ես այսօր,
Որուն առջեւ սիւնէի կեանքս իբրեւ
Ծաղիկներու փունջ մը թարմ...

Ձանգե՛ր, զանգե՛ր ողբաշունչ կը ղողանջեն ծագէ ծագ...
Ժամն է մահուան եւ յարութեան խորհուրդին...
Դուրսը մութին մէջ թրջած
Ուրուականներ կը տանին մեռած դիակն Հին-տարուան
Անդունդն ի վար Անհունութեան դամբանին...
Ծանր է դազաղն այս անցնող, ուր կը հանգչին յաւիտեան
Հազար կեանքեր, եւ վազքն ամբողջ մարդկութեան,
Ուր կը հանգչին եւ իմ յոյսերս մանուկ
եւ իմ երազըս պարման...

Սրտիս սեմին կը բախէ հուժկու մահակ մ'երկաթէ...
Ո՞վ այս ժամուն կու գայ այսպէս ինձ այցի.
— Բացուէ՛, հոգի՛ս, Կաղանդ Պապիկն է ահա,
Ալեմօրուս, հրաչեայ՝
Հին օրերու Կաղանդ Պապիկը բարի
եւ կը բերէ քեզ մոմե՛ր, պէս-պէս մոմեր վարդագոյն...
Շո՛ւտ, շտապէ՛, վառենք զանոնք ամպածածուկ աստղե-
Որ վաղը երբ ծագի արեւը նորէն՝ [րէն,
Լոյս ունենանք մեր նամբուն...

ԿԱՂԱՆԴԻ ԱՌԱՌՈՏ

Այս առաւօտ քաղաքի եռուզեոին մէջ դժխեմ
Ես կը նետուիմ կարօտով, երգը շուրթիս, տիրաբա՛ր...
Քա՛ղցր է կոխը կեանքին իր վէրքերո՛ւն իսկ համար,
Աշխատանքի ամէն մուրճ կ'իջնէ սրտիս սալին դէմ:

Քայլերուս տակ վեհընթաց կը թափի բուրձն ուտերէս,
Քուրծը մարդոց կրքերուն, ծեր բառերու մեղկութեան.
Եւ ցաւատանջ անցեալիս մղձաւանջէն ետք ունայն՝
Ես արդ մե՛ծ եմ ինծի դէմ ու մտերիմ՝ լոյսի պէս...

Շուրջիս միջոցը խեղդող ահա տակաւ կը փլչի.
Եւ ծեծուած չորս հովերէն, լա՛յն հորիզոնն իմ առջեւ,
Ես կը կանգնիմ կուրծքս բաց, այնպէս պայծառ ու թեթեւ
Ինչպէս օր մը աշխարհին յանձնեց իմ մայրըս ինծի:

Հեռուներէ՛ն—ի՛նչ հրաշք—մեր սառնեղէն սարերուն
Կը փչէ շունչը կորած ջիղերուս մէջ հրածիգ,
Որոնց պողպատ թելերէն կ'ելլէ ալիք առ ալիք
Թագուն ուժի, առնութեան գինովութիւնը թրթռուն:

Եւ դուք արդէն կը տեսնէք, իմ մեռելնե՛ր հայրենի,
Հոգիս կրկէսն է դարձեալ նաւասարդեան տօներու,
Ուր արքաներ ու վաշտեր կը շեփորուին այս առտու,
Եւ զվազելըն եղանց եւ զծուխըն ծխանի...

Աչքիս հաւատքը նետած բարձունքներուն մեր ամայ,
'Իւցազներու հայկազուն արիւնավառ ուղիէն՝
Ձեր կորսըւած երազին կ'երթամ հասնիլ ես նորէն
Եւ արշալոյսը կեանքիս բանալ ընդմի՛շտ կեանքին վրայ:

1934

ԶԱՏԿԻ ԱՌԱՒՈՏ

Կ'իջնէ լոյսի ծիրանին քաղաքի խոնջ ուսերուն .
Զանգերը զի՛լ կ'աւետեն մեծ յաղթանակը կեանքի .
Բաց փեղկերէ կը ժպտին նոր ծաղիկներ սարսրուն
Եւ ճռուողիւնը յոյսի ծիտերուն հետ կը թռչի :

Փողոցներուն մէջ տակաւ օրը ազատ կ'արթննայ .
Հագուստներու երփներանգ կը ծաղկի տօնն անդադար .
Եւ հարուստ թէ աղքատի նախկին մոռյլ դէմքին վրայ՝
Խաչին անյայտ ցոլքերուն կ'իյնայ հրճուանքն հաւասար :

Ժամուրներու խումբին մէջ կ'երթամ գուա՛րթ նորոգ-
ւերակներէս կը յորդի սիրոյ ալիքն արփաւէտ լուծ ,
Եւ ես հողին հետ կ'ըզգամ , ո՛վ յարուցեալ Մարդ Սատ-
ուած ,
Որ քու հոգի՛դ կը շրջի զարնան այս զով շունչին հետ :

Խիղճըս կապոյտ է այսօր երկընթին պէս ու խորի՛ն .
Սշխարհի դէմ կը լեցուիմ ես անսահմա՛ն հիացքով ,
Կ'աճի տըրտփն արիւնիս զոհաբերման մե՛ծ կըրքին
Եւ շրթներն իմ կը դողան եղբայրութեան համբոյրով :

Այսօր օտար զանգերն իսկ ունին լեզուն Նարեկի .
Հի՛ն , կորսւած ծայներով հոգիս հարո՛ւստ է նորէն .
Աչքերուս մէջ կը բացուին մրգաստաններ հայրենի
Ու տեսիլքներ մեռելի իմ կարօտիս կը վազեն ...

Ահա կ'երթամ ես դարձեալ , նման անմեղ հին տղուն ,
Մեր մատուռին մէջ նժդեհ ծնրադըրել անծկազին ,
Հայ տաղերու խորհուրդով հաղորդելի դարերուն
Եւ բարձրանալ հայրերուս հըրաշագօր հաւատքին ...

1933

ՅԻՇԱՏԱԿ

Քեզմով ծաղկեցաւ գարունը կեանքիս .
եւ երբ գան դալուկ օրերն աշունին ,
երբ սառի ներմակ ձմեռը չորս դիս՝
Քու յիշատակդ ինձ պիտի տայ վերջին
ճանաչը ջերմին :

Միայն մէկ անգամ անցար դուն կեանքէս
եւ դպար ինձի լոկ անգամ մը նիշտ
Դուն լուսահանդերձ տեսիլքի մը պէս ,
Բայց պիտի խնկէ յիշատակըդ միշտ
Օրերս ամբարիշտ :

Քու հրրեշտակի ծնոքըդ երկնածօն
Բացաւ երազի շղարշն ինձ համար ,
Այքերըդ դարձան սրտիս հօրիզոն .
եւ յիշատակդ ինձ պիտի պահէ վառ ,
Անմահ դարէ դար :

Շատեր իմ համբէս եկան եւ անցան
Թուխ եւ բոցակէզ կամ խարտեաշ ու զով ,
Որոնց հրայրքէն արիւնս է գինով ,
Բայց յիշատակիդ հովանին միայն
Կ'իջնէ իմ վըրան :

Ո՛ւր ես դուն արդեօք եւ ո՞վ ես հիմա ,
Կեանքի՞ն տարւիածու , թէ մահուան գերի .
Ի՛նչ փոյթ . . . ամէ՛ն տեղ , անհո՛ւն բացակայ ,
Յիշատակըդ քեզ կ'ընծայէ ինձի
Միշտ թարմ , կենդանի . . .

1937

ԴՈՒՔ, ՄԱՄԻԿՆԵՐ ՍԵՒԱԶԳԵՍՏ...

Դո՛ւք, մամիկներ սեւազգեստ, կորաքամակ ուրուական
Մագաղաթեայ ալտերով ու ծամերով ձիւնեղէն,
Դո՛ւք էք միայն մեր ազգին վերջին մայրերն իրական,
Որ կը շարժիք դեռ հոս-հոն իբրեւ ստուեր անցեալէն...

Հրաշագոր ի՛նչ կորով մինչեւ ափերն այս օտար
Ձեզ կը պահէ դեռ կանգուն՝ աւերածէն ահաւոր
Եւ ի՛նչ երակ ձեր սրտէն կուտայ արիւն մշտավատ
Այն սերունդին՝ որ ծնաք, եւ հայ ցեղին դարաւոր:

Արդէն կմախք լանջքին տակ ձեր հոգին ծո՛ւլ է նիրհած,
Ուր յոյսերու, երազի եւ գանձերու բովանդակ
Առաքաստներ սուգուեցան, երբ փոթորիկն որոտաց
Եւ ուր նայիլ վերստին կը սարսափիք ա՛լ հիմակ...

Կորսնցուցած ամէն բան, մօր արցունքներն իսկ ջերմին՝
Դուք կը փարիք նոր կեանքին դողդոջելէն լուռ ու մունջ,
Կարծես դեռ միշտ սեւեռուն՝ ինկածներու շարանին
Եւ ունկընդիր՝ հեծքերուն անապատին մահաշունչ:

Մայրե՛ր փարթամ օճախի, հարս ու թոռան անհաշիւ,
Հիմա մինակ, կիսաբաղց, խուցերու մէջ ցրտահար,
Միշտ փառք տալով Աստուծոյ՝ դուք կ'մանէք ցայգ ու տիւ
Սեւ օրերու վաստակին նոյն բարակ թելն անսպառ...

Գուցէ արեւը կանանչ վերջին զաւկի մը դեռ ողջ
Ձեր աւերակ գոյութեան կ'ըլլայ լո՛յս ու խնդութիւն,
Բայց բոլորի՛ն համար դուք սիրտ ու գորով էք ամ-
Եւ անո՛ւշ է մեղրի պէս նկարչագեղ ձեր լեզուն: [բողջ

Դուք հայրենիքն էք շարժուն, մէյ-մէկ գաւառ կենդանի.
Ներկայի «Սուտ-երագ»էն աչքերնիդ փակ երբ կ'անցնիք՝
Դուք կ'ապրիք լոկ ամէն ժամ մշտարթուն կեանքն ան-
ցեալի

Մեր սարերուն, մեր ջուրին եւ մեր լուսնին բացառիկ:

Սակայն ինչե՛ր չեն բախիր ձեր այս գլխուն ալեհեր,
Ի՛նչ սրբապիղծ շքեղանք, բանի՛ բարբեր քարուքանդ,
Որոնց դէմ դուք կը մնաք միշտ անողոր պահակներ
Մեր տոհմային լո՛յս խղճին, իմաստութեան հնաւանդ:

Միակ բաց դուռն ընտանի՝ դուռն է ժամուն հայկական,
Ուր կը հասնիք հեւ ի հեւ, ծարաւ՝ խունկի, մոմերու,
Ու կը հանէք երկիւղած՝ օրուան հացի ձեր լուման
Հայ հաւատքի անյատակ գանձանակին նետելու...

Բարի՛, բարի՛ հայ մայրեր, ահա կ'իյնանք ձեր առջեւ,
Օրհնեցէք մեզ սրտագին ձեր իսկ ձեռքով թառամող,
Որ չմարի կէս համբուն աստղ ու հաւատք՝ մեր վերեւ
Եւ ձեզի տանք ձեր մահուան հայ աշխարհէն ալի մը հող...

1935

ՍՊԱՍՈՒՄ

Կեանքըս ըրած կայարան, շուրջըս՝ աղմուկ ու մարդիկ,
Կապած ծրար, պայուսակ, տեսած ամէն հաշուեմիակ՝
Անկիւն մը լո՛ւռ, ձեռնածալ՝ ես կ'ըստասեմ շարունակ
Երջանկութեան եւ բախտի հեպընթացին բացառիկ:

Մեծ ու պզտիկ գնացքներ կուգան ամէն օր կ'անցնին...
Եւ երբ վերջին համբոյրի պահերու մէջ գերագոյն՝
Թաշկինակներ կը ծփան, կը բաշխեն սէր ու ողջոյն՝
Ես կը մնամ ինքնասոյզ եւ ունկընդիր անյայտին...

Կ'ըստասեմ կո՛յր հաւատքով կառաշարին սրընթաց,
Որուն սոյլերն ականջիս կ'արծազանգեն աղուածայն,
Որ պիտի գայ շոգեպինդ, պիտի սուրայ յաղթական
Դէպի կապոյտ հեռուններ եւ ոսկեղէն լուսաբաց...

Եւ մինչ ես հոս եմ այսպէս՝ ո՛չ մնացող, ո՛չ մեկնող՝
Դուրսն ի՛նչ հասուն հանոյքներ ի զուր կ'իյնան ոստերէն,
Որքա՛ն ծաղիկ կը թօշնի ջերմ մատներու կարօտէն
Եւ ի՛նչ գանձեր սրտիս մէջ լոյս չտեսած կ'ըլլան հող...

Կ'իջնեն օրերն իմ վըրաս եւ նորէն գո՛ւր կը մարին,
Ինձ ստուերներ կը փաթթեն եւ կը քակուին անդադար,
Դալարիքին տեղ կրկին կը փռուի ձիւնն ալեւառ,
Բայց կ'ըսպասեմ ես անվերջ երջանկութեան Գնացքին...

Գուցէ ցնորք մըն է ան եւ չի պիտի գայ երբեք,
Գուցէ անցաւ ան արդէն եւ աչքերն իմ չըմանչցան
Եւ կամ գուցէ պիտի գայ հեռաւոր օր մը միայն,
Երբ ես ըլլամ մահացած կամ ալեւոր մ'ուժաբեկ...

1937

ԳԵՏՆ ՕՐԵՐՈՒՍ

Կը հոսի գետն օրերուս թաւալումով զահավէժ,
Կեցած ափին կը դիտեմ վազքն իր պղտոր, միալար,
Բայց ո՛չ կրնամ ես նետել հոգիիս ցանցն անոր մէջ,
Ոչ ան կուգայ քշել ինձ ալիքներուն հետ վարար...

Օտարական մը ինչպէս՝ ես կը ձգեմ անվրդով,
Որ կեանքս ալիք առ ալիք անցնի երթայ առջեւէս,
Երբ իմ շրթներըս կ'այրին ջինջ ակերու պապակով,
Երբ պուտ մը ջուր կ'աղերսեն արտ ու արօտ տօթակէզ...

Ու ես գիտեմ, որ շուտով, այսօր կամ վաղը գուցէ,
Դեռ չըմանչցած ակն անյայտ եւ վախճանն իր մթաստ-
ուեր՝
Ան կը ցամքի աշխարհէն եւ ո՛չ մէկ հետք կը ձգէ...

Կը հոսի գետն օրերուս ի զուր, անդարձ, ցաւագին...
Ես կը դիտեմ զայն ինչպէս պիտի դժբախտ մը դիտէր
Իր իսկ բացած երակէն հոսող արիւնը վերջին...

1967

ԿԵՆԴԱՆԻ ՄԱՀԱՑՈՒՄ

Ա.

Քո՛ւն, միայն քո՛ւն, անարեւ ու աներազ...
Օրերն անծայր մշուշի պէս կ'իջնեն վրաս.
Մեռան իմ շուրջ բոլոր ծայներն ալ ահա,
Ես մտածելն իսկ մոռցայ:

Ալի՛ք, ալի՛ք բարձրացաւ ծովը կեանքին
Եւ ողողեց ջահուած տաճարն իմ սրտին...
Երգ եւ աղօթք ա՛լ չեն հնչեր հոն հիմա.
Ես իմ հաւատքն իսկ մոռցայ:

Ծաղիկներու եւ կիներու գարնան դէմ
Բաց աչքերով կոյրի մը պէս կ'ըսպասեմ...
Լոյսի, բոյրի դարձայ ընդմիջտ անզգայ,
Օ՛, ես սիրելն իսկ մոռցայ:

Խղճիս վրան կ'իջնէ մութ ծեռքը մահուան...
Երազներըս արդէն հատ-հատ մարեցան.
Առանց կամքի՝ ամէն հովի ենթակայ՝
Հպարտութիւնս իսկ մոռցայ:

Ալ չեմ հանչնար փառքն անցեալիս լուսեղէն.
Ալ չեմ դողար մեր կորած տան կարօտէն.
Առանց տենդի, ես դասալիք, վա՛տ տըղայ՝
Մայրըս յիշելն իսկ մոռցայ:

Անյայտ ու ծեր գընովի մը շուքն եմ արդ,
Որ ինկած է մայթերու մէջ լուսազարդ...
Ո՛չ մէկ տենչանք, ո՛չ մէկ ժըպիտ ու թախիծ.
Ո՛վ մահ, ո՛վ մահ, կեանք տուր ինձ...

1933

Բ.

Ո՛չ մէկ ատեն կեանքըս չեղաւ այնքան թշուառ,
Այնքա՛ն աղքատ ու տրտում,
Որքան հիմա, երբ ունիմ միշտ խնճոյք ու պար,
Գինի ու երգ ու խնդում:

Աշխարհն օտար խուժեց իմ մէջ ու նուաճեց,
Ան գրաւե՛ց ինձ ամբողջ.
Հիմա հոգիս լքած անդարձ իր տունը մեծ՝
Կը թափառի յոգնախոնջ:

Ի՞նչ դարձայ ես .— ստուեր մը լոկ, ոստ մը ծիւռն՝
Այս ծովուն մէջ մարդկային.
Կուրծքըս անհեւք, աչքըս անբոց, բայց միշտ ժպտուն՝
Ես կ'ապրիմ կեա՛նքն ուրիշին...

Ես չկրցայ ափ մը կապոյտ պահել ինձի
Երազներուս երկընթէն,
Ո՛չ իսկ գոնէ գանձարանէս շող մը ոսկի,
Որ տաքցընէր ինձ նորէն:

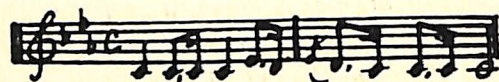
Հաճոյք ու ցաւ կ'անցնին քովէս եւ կ'անհետին,
Օ՛, մի՛շտ ձանձրոյթ աներեր.
Ինձ բնութիւնն անգամ կախարդ կը թուի սին,
Անրջական պարզ պատկեր:

Որքա՛ն ատեն ինքըս իմ դէմ ես չեմ նստած
մտերմաբար, առանձին
Եւ չեմ նայած իմ աչքերուս մէջ լայնաբաց՝
Երկար, խորունկ ու լռին:

Երբեմն յանկարծ կուրծքիս խորէն ծայնը խղճիս
Կը բարձրանայ լալագին,
Բայց ես զգո՛ւշ՝ օրօրի տեղ՝ կը յանձնեմ զիս
Կեանքի դափ ու թմբուկին:

1937

ՔԱՅԼԵՐԳ ՄԱՀՈՒԱՆ

Ծորեն

Ալ հերիք է, խեղճ հոգի,
Այս աշխարհէն ալ մեկնի՛նք.
Հանդարտ ու վեհ, ծնոք-ծնոքի,
Դէպի գիշերն աներկինք,
Իմ խեղճ հոգիս, ա՛լ մեկնինք...

* *

Ի՞նչ ունինք արդ, ի՞նչ մնաց.—
Լոկ յոգնութի՛ւն անսահման,
Լոկ պարապ մը միգամած՝
Ցամբած ծովու մը նրման:

Ինչպէս մինա՛կ լքուեցար
ճամբուն մէջտեղ քառաթեւ,
Ձեղաւ անկիւն մը պայծառ
Արշաւիդ դէմ հեւ ի հեւ:

Լայնցաւ լուսէ կուրծքիդ տակ
Օրերուն վէրքը թունոտ
Եւ նոր մոխիր, նոր զարշանք
Բերաւ ամէն մէկ կարօտ...

Խարտիշագեղ մանչն երազ
Ընդմիշտ մեկնա՛ծ է արդէն,
Ձայնն իր վաղուց կորսւած,
Տե՛ս, կը կանչէ մեզ նորէն,
Ի սէր զրկի՛ն իր մեկնինք...

Մենք մեր արեւը կանաչ՝
Այս ծնոքերով դեռ անյազ
Մահուան փառքին ընդառաջ
Սիրով բերենք պատարագ:

Ի՛նչ փոյթ թռչնիլն անունիդ,
Թաղուած գանձերդ բոլոր,
Ի՛նչ փոյթ երկունքն երազիդ՝
Ես դիակառքդ եմ այսօր:

Քեզ կը տանիմ յամբօրէն
Սա կեղծիքի քաղաքին
Խելացրնոր անդոհէն՝
Մահուան անմա՛հ հանգստին:

Մեզմէ յետոյ թող կրկին
Անցնին զոյգեր թեւ-թեւի,
Կրկին երգն ալ նրագին
Ամէն յարկէ դուրս յորդի...

Թող թռչուններ թեւածեն
Տանիքներէն արեւոտ
Եւ բարտիներ սօսափեն
Լուսնէն նուաղ լճին մօտ:

Աւելի ջինջ ու զուարթ
Ըլլայ երկինքը գարնան,
Զըթառամի ո՛չ մէկ վարդ,
Փուշ ու տատասկ չմնան:

Անցէք անլա՛ց, անժըպիտ,
Յիշատակներ մանկադէմ,
Անցէք լոյսեր շիթ առ շիթ
Ցնորքներուս երկինքէն:

Մահացէք մո՛ւնջ, անտրտո՛ւնջ,
Տենդ ու որոտ կըրքերու,
Մահացէ՛ք դուք՝ ոսկեհունչ
Բոժոժներ հին սէրերու:

Մենք չենք ուզեր ալ կրկին
Դառնալ մարդոց խեղճութեան,
Մենք չե՛նք նայիր մեր ետին,
Կ'երթանք անգիղջ, անվարան:

Աննիւթ ու բա՛րձր ենք ահա
Զով բոցերու մէջ ծփուն,
Մեր շուրջն անվերջ կը լայնայ
Դաշն ու հնչեղ լըռութիւն...

Ինչպէս ճահանջ մը մարող
Ու նուազ մը նըւաղուն,
Ինչպէս հեռուն մթասքող
Փլչող ալիքը ծովուն՝
Շո՛ւտ, ալ մեկնինք, անհետինք...

Մեր երթն ստուեր մը ըլլայ
Եւ խունկի ամպ մը թեթեւ,
Խորութեան մէջ գիշերուայ՝
Մեր երթն ըլլայ զոյգ մը թեւ...

Այսպէս քա՛ղցր է վերանալ
Մունջ աղօթքի պէս անտես,
Մոմ ու դազաղ չունենալ
Եւ ողբազանգ ո՛չ մէկ ծէս:

Մէկը չի լար մեզ համար
եւ ո՛չ մէկ շիւղ կը փոխուի,
Մենք երբե՛ք չենք ունենար
Արիւնող սիրտ մը գաղտնի:

Անիծահար զերթ ուրու՝
Ամբոխի սեւ գետին մէջ,
Անծրեւին տակ լոյսերու
Քալենք միևակ դէպի վերջ:

* *

Արդէն հովերն են նինջի՝
Խորհրդաշունչ եւ խրոփ.
Արիւնս արդէն կը յորդի՝
Անդէնական գինիով,
Արդէն ո՛ւշ է, ալ մեկնի՛նք...

Կ'ըզգա՞ս կամարն հեռացող
Խաւարներու թաւապատ,
Կ'ըզգա՞ս բոյրերն հոգեցող՝
Բացաստանին դեռ անյայտ...

Լսէ՛, հոգի՛ս, օրօրն հին
Թմբուկներու խո՛ւլ ու ջերմ
Եւ արծազանգն յաւերժին
Մեր քայլերու չափին դէմ...
Օ՛, եղի՛ր քաջ, կը հասնինք...

* *

Բացուեցէ՛ք լա՛յն, դարպասնե՛ր
Անձանօթին մոգական,
Ալ հեւասպառ, անհամբեր՝
Կ'ուզենք գրկել ապագան:

Նուազն ահա՛ լուսահոս՝
Սիրոյ անհուն ջուրերուն,
Ահա՛ կեանքի տո՛նն է հոս,
Աստուածացում եւ գարուն...

Աչքըդ փակէ՛ եւ նետուինք...
.....
.....

1933

ՍԹԱՓՈՒՄ

Խուլ հառաչանքի, ցաւի, անձկութեան
Միշտ նոյն գիշերին սահմանուած չես դուն.
Բախտին խաղն է սա, վայրկեան մը դաժան,
Անցի՛ր բացնակատ՝ նայուածքդ հեռուն...

Ամենո՛ւն փնտռած հոխ սեղանին քով
Այսօր անզիջող, լո՛ւռ խստակըրօն՝
Վաղը դուն սակայն կը հասնիս շուտով
Բոցավառ փառքի ուրիշ հորիզոն...

Մեռած յոյսերու, մեռած հաւատքի
Պաղ գերեզմանին պահակը չես դուն.
Սա լոկ փորձութեան քունն է, որ կ'անցնի,
Աղօթէ՛ հանդարտ զարթօնքի ժամուն...

Չորս դիդ ալեկոծ կիրքը խուժանին
Մինչ կը սողոսկի քու քայլերուդ տակ՝
Դուն գիտես ժպտիլ, դուն կ'երթաս կրկին՝
Կամքըդ տիրական, հոգիդ շողարձակ:

Հոս չէ քու նամբադ, հոս չունիս կայան,
Խեղճ գանձներու այս ցեղէն չես դուն.
Թո՛ղ հարուածեն բեզ, պահ մը թող ցնծան,
Դուն զարկըդ պահէ՛ գալիք մարտերուն:

Եւ ահա՛, զգո՛ւշ, ականջ դիր կուրծքիդ,
Խոռվքի մ'անլուր զանգերն են արդէն,
Որ քեզ կը կանչեն քու մեծ երազիդ
Տղմուտ օրերու տարտամ մշուշէն...

1935

ԿՐԱԿԸ

Փետրուարի ցուրտ գիշեր՝ դուրսը՝ անծրեւ ու քամի...
Ընկողմանած ծուլօրէն վառ գոլին դէմ ակութին՝
Ես կը ծխեմ հեշտանքով եւ կը խորհիմ մեկուսի՝
Իմ հեթանոս պապերուս, որ կրակն այս պաշտեցին:

Դուրսը՝ որոտ ու տարաւի եւ սուր շնղբեր կայծակի...
Բոցաշունչ կեանքը հատնող հրաբորբոք ածուխին
Երակներուս մէջ տակաւ կը թափանցէ, կը հոսի,
Ու կը խորհիմ ես անոնց՝ որ անկրակ կը մսին...

Ես կը խորհիմ իմ կեանքիս, որուն գարունն ալ անուշ
Պիտի անցնի օր մ'անշուշտ սառ հովերուն դէմ աշնան,
Պիտի ըլլայ իմ չորս դիս տերեւաթափ ու մշուշ...

Բայց երբ իջնէ իմ վրաս ծիւնն ու ձմեռը վաղուան՝
Պիտի գտնե՛ս, ո՛վ հոգիս, ակութին մէջ օրերու
Քիչ մը կրակ դեռ անշէջ, քանի մը կա՛յծ տաքնալու...

1968

Յ Ա Ն Կ

ՅԱՆԿ

Անունի մը համար	7
Զրոյց երազի մը հետ	9
Երգ յամեցման ու կարօտի	10
Իմ արիւնս	12
Առաջին սէր	13
Բազոսի սեղանին առջև	15
Երբ կը խորհիմ քու վրադ	18
Գարնան անձրևին	20
Յիշատակ	22
Տարակոյս	24
Պարահանդէս	26
Մեկնում	27
Մեկնումէն վերջ	29
Կարօտի նամակ	31
Տասնըերկու տարի վերջ	33
Վարսափունջը	34
Չայնդ	37
Աչքեր	39
Հիւանդ սիրելիս	41
Տաղ սրբողանքի	44

Մարդուն	46
Ի զուր կը փորձես	48
Հրդեհը	50
Օրօր	52
Անմահութիւն	54
Սիրոյ ծաղիկը	55
Սպաննեցի քեզի, սէր . . .	57
Ծովափին	58
Եկո՛ւր, մենք լանք միասին . . .	60
Նշենիի ծաղկած ոստը	61
Վերապրում	63
Գիշերամուտ	64
Կաղանդի գիշեր	65
Կաղանդի առաւօտ	68
Չատկի առաւօտ	70
Յիշատակդ	72
Դուք, մամիկներ սեպտեմբեր	74
Սպասում	77
Գետն օրերուս	79
Կենդանի մահացում (Ա. և Բ.)	80
Քայլերդ մահուան	84
Սթափում	90
Կրակը	92

500

Տպարան «ԱՐԱՔՍ»,
ՊԵՂՈՒՄ
1988

«Ազգային գրադարան»

NL0394245

ԳԻՆ՝

ՍՈՒՐԻԱ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱ 10 ՖՐԱՆԲ
ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ 50 ՍԵՆՅ

ՀԵՂԻՆԱԿԻ ԽԱՍՏԷՆ

M. DJENDEREDJIAN

COLLEGE ARMENIEN

127, Rue Wadi Abou Djémil

BEYROUTH, Liban
